

Tariffoppgjøret 2024 – Forhandlingsposisjon

Dokumentasjon: - Forhandlingsposisjon foran hovedoppgjøret 2024

Sammendrag

Lønnsoppgjøret i 2024 må bidra til å ivareta konkurransevnen

Norsk økonomi er inne i et flerårig hvileskjær. Takket være brukbar vekst i annet halvår 2022, steg Fastlands-BNP med 0,7 prosent i fjor, men gjennom hele fjoråret var aktiviteten omtrent uendret. For 2024 spriker vekstprognosene fra 0,1 - 0,9 prosent, mot en normalvekst på 1³/₄ prosent. De høyeste anslagene betinger et klart omslag i løpet av året.

Gjennom 2023 økte både AKU-ledigheten og NAVs bruttoledighet (helt ledige + ordinære tiltak) noe. Etterspørselen etter arbeidskraft er fortsatt forholdsvis høy, men antall ledige stillinger har avtatt den siste tiden. I år anslås sysselsettingen å være om lag uendret, mens arbeidsledigheten vil øke moderat.

Hvileskjæret speiler flere forhold. Høy inflasjon og rente har svekket husholdningenes inntekter og etterspørsel. I fjor falt privat forbruk med 0,7 prosent, i år ventes bare svak vekst. Renteøkningen har også rammet boligetterpørsel og -bygging. Boligigangsettingen falt med 40 prosent i fjor, og boliginvesteringene med drøyt 15 prosent. Disse vil falle ytterligere i år. I tillegg har aktiviteten innen offentlige og private yrkesbygg falt kraftig. Bedriftsinvesteringene anslås å falle i år. I motsatt retning trekker i første rekke økt offentlig etterspørsel, økte oljeinvesteringer og en moderat vekst i eksporten, blant annet grunnet bedret konkurransevne.

Hvileskjæret treffer også bedriftene, og noen næringer særlig sterkt. Markedsutsiktene i NHO-bedriftene bedret seg noe i første kvartal, men fortsatt er det, for syvende kvartal på rad, en overvekt av pessimister. Mens 28 prosent venter forverring de neste seks månedene, venter 14 prosent bedring. Strekken i laget er stor. I NHO Byggenæringen venter over halvparten forverring neste seks månedene mot kun 6 prosent som venter bedring.

Mindre press i økonomien vil, sammen med en krone som ikke ventes å svekke seg ytterligere, bidra til å bringe prisveksten videre ned, og tilsier dermed noe lavere rente fremover. Norges Bank indikerte i desember uendret rente mesteparten av 2024, men ett rentekutt mot slutten av året.

Frontfagsmodellen bidrar på den ene siden til å sikre at lønnsveksten i frontfaget er tilpasset frontfagets lønnsevne, det vil si utviklingen i produktivitet og relative priser i konkurranseutsatt næringsliv, og på den andre siden at frontfaget er konkurransedyktig i kampen om arbeidskraften med skjermet sektor. Produktiviteten i industrien, målt ved bruttoprodukt per timeverk, falt med 0,4 prosent i 2023. Prisene på industriens bruttoprodukt steg med 10,3 prosent. I perioden 2013-

2022 var den gjennomsnittlige årlige produktivitetsveksten i industrien på 0,6 prosent, 1,7 prosentpoeng lavere enn hos handelspartnerne, mens prisveksten var 3,6 prosent i gjennomsnitt i denne perioden.

Målt mot handelspartnerne i EU og Storbritannia ble norsk industris konkurransevne styrket med 9,3 prosent i 2023. Nesten hele styrkingen avspeilte en kraftig kronesvekkelse, men også lavere vekst i arbeidskraftkostnadene per time i Norge enn blant disse handelspartnerne bidro positivt. Lønnsdannelsen har et ansvar også for å bidra til at konkurransevnen er tilstrekkelig god, og slik bidra til å sikre bedrifter og arbeidsplasser. Forventet lønnskostnadsvekst per sysselsatt hos Norges handelspartnere er av OECD anslått til 4,6 prosent i 2024, mot 5,2 prosent i 2023. Industriens effektive kronekurs har hittil i år vært 0,4 prosent sterkere enn gjennomsnittet for fjoråret.

Industriens driftsresultat var på 74 mrd. kroner i 2023 ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall, om lag 20 prosent høyere enn året før. Det er relativt store forskjeller mellom de ulike næringsgruppene. Lønnskostnadene som andel av verdiskapingen i industrien samlet, er på grunnlag av SSBs foreløpige nasjonalregnskap beregnet til 71,6 prosent i 2023. Råvarebasert industri og næringsmiddelindustrien drar andelen ned, mens verkstedsdelen av industrien fortsatt har en høyere lønnskostnadsandel enn i industrien samlet. Frontfagsmodellen skal se til at fordelingen av verdiskapingen er rimelig stabil over tid. Nå ligger lønnsandelen 8 prosentpoeng under gjennomsnittet de siste tjue årene, og driftsresultatet tilsvarende over.

Frontfagets økonomiske ramme ble av NHO, i forståelse med LO, anslått å gi en årslønnsvekst i industrien samlet i NHO-området på 5,2 prosent i 2023. Årslønnsveksten for industrien samlet i NHO-området er av TBU foreløpig beregnet til 4,8 prosent. Lønnsveksten i industrien ble dermed lavere enn anslått i mellomoppgjøret i fjor. Årslønnsveksten i industrien i NHO-området har siden Holden III i 2013 samsvart med den normen som ble anslått av NHO, i forståelse med LO, samtidig som lønnsandelen har vært rimelig stabil over tid i industrien. Dette tilsier at normen har vært troverdig. Lønnsveksten i andre forhandlingsområder har over denne tiårsperioden vært høyere enn det resultatet av forhandlingene i NHO-industrien viser. For industrien i NHO-området samlet er overhenget til 2022 foreløpig beregnet til 1,7 prosent.

Konsumprisene økte med 5,5 prosent i 2023, 0,6 prosentpoeng høyere enn anslått av TBU i mars. Det var særlig svakere krone enn anslått som bidro til dette. Påløpt årslønnsvekst i hele økonomien ble 5,3 prosent i 2023, ifølge SSB. Reallønnen falt dermed med 0,2 prosentpoeng i 2023. TBU har foreløpig anslått konsumprisveksten til 4,1 prosent for 2022. Et revidert prisanslag publiseres 12. mars.

Derfor mener NHO at:

- Frontfagsmodellen skal ligge til grunn for lønnsdannelsen i Norge. Siden utfallet av de lokale forhandlingene ikke er avklart ved oppgjørets avslutning, må rammen for den samlede årslønnsveksten i industrien anslås. Norsk økonomi er på lang sikt avhengig av at lønnsveksten holdes innenfor de rammene konkurranseutsatt industri kan tåle. Rammen fra frontfaget skal derfor tjene som en norm andre forhandlingsområder skal forholde seg til over tid.
- For å sikre bedrifter og arbeidsplasser må lønnsutviklingen ivareta industriens konkurransevne. Kronekursen har vist seg å variere mye, og de lønnstilleggene som gis nå, må også kunne stå seg om kronen skulle styrke seg.

- Lønnsoppgjøret og de sentrale tilleggene må bygge opp under lokale forhandlinger og lokal lønnsdifferensiering tilpasset den enkelte bedrifts økonomiske situasjon. Derfor må de sentrale tilleggene ikke utgjøre en for stor andel av rammen.
- Det viktig at lokale forhandlinger skjer under fredsplikt, og at lokal aksjonsrett ikke utvides til nye områder.
- For å sikre at lønnsdannelsen kan tilpasses lokale forhold også fremover, må lokale forhandlinger være forhandlinger reelle og gjennomføres i tråd med det som er avtalt i tariffavtalen, og at det gis lokale tillegg når tariffavtalens vilkår tilsier det.
- Lønnsutviklingen for ledere skal i likhet med øvrige grupper skje med utgangspunkt i de fire kriterier. Også her må det sees hen til at frontfaget skal være normgivende.
- Ved sentrale tillegg bør det skilles mellom de overenskomster som har og de overenskomster som ikke har lokale forhandlinger.
- Minstelønnsseter har til hensikt å sikre at også de mindre lønnsomme bedriftene betaler en minimumsavlønning for ulike kategorier av arbeidstakere. Det er ingen automatikk i at minstelønnsseten skal følge den alminnelige lønnsveksten, verken generelt eller for bransjen.
- Årlig arbeidstid skal beholdes på dagens nivå.
- Det skal ikke inntas nye lønnsgarantier og eller inngås nye bestemmelser med økte garantiforpliktelser.
- Behovet for kompetansetiltak varierer mye mellom ulike bransjer. Bransjeoverskridende ordninger eller ordninger som går på tvers av ulike tariffavtaler skal unngås.

Vedtak

"Representantskapet slutter seg til at tariffoppgjøret gjennomføres i samsvar med det som er skissert i bakgrunnsnotatet "Forhandlingsposisjon foran hovedoppgjøret 2024".